

Obsah

Úvod	7
1 Vedný odbor genetiky	9
1.1 História genetiky	10
1.2 Klasifikácia genetiky	14
1.3 Modelové objekty genetiky	15
1.4 Metódy genetiky	17
1.5 Aplikácia genetiky v poľnohospodárstve	18
2 Molekulové základy dedičnosti	21
2.1 Štruktúra nukleových kyselín	21
2.2 Replikácia DNA	25
2.3 Fázy replikácie	25
2.4 Syntéza RNA	28
2.5 Všeobecná štruktúra génu	30
2.6 Expresia genetickej informácie – transkripcia a translácia	30
2.7 Transkripcia genetickej informácie	31
2.8 RNA polymeráza	33
2.9 Post-transkripčná úprava transkriptu	34
2.10 Translácia genetickej informácie	34
2.11 Post-translačná úprava produktov translácie	37
2.12 Genetický kód	38
2.13 Úrovne kontroly expresie génov	40
2.14 Epigenetické mechanizmy kontroly génovej expresie	40
3 Štruktúra genómu	45
3.1 Transponovateľné prvky genómu rastlín	49
3.2 Opakujúce sa poradia nukleotidov genómu rastlín	54
4 Cytogenetické základy dedičnosti	61
4.1 Bunkový cyklus a delenie buniek	62
4.1.1 Poruchy mitózy	67
4.2 Chromozómy	68
4.2.1 Štruktúra chromozómu	72
4.3 Meióza	74

5 Epigenetické mechanizmy dedičnosti.....	81
5.1 Mechanizmy epigenetických procesov	83
5.2 Distribúcia 5-metylcytozínu.....	84
5.3 DNA metyltransferázy.....	85
5.4 Inhibítory metylácie DNA	85
5.5 Modifikácia histónových bielkovín.....	85
5.6 Štruktúra chromatínu	86
5.7 Acetylácia histónov	88
5.8 Metylácia histónov	88
5.9 Ubiquitinácia a sumoylácia histónov	89
5.10 Bielkoviny skupiny Polycomb a Trithorax	90
5.11 RNA interferencia	90
5.12 Biogenéza miRNA.....	93
5.13 Regulačná funkcia miRNA v organizme	95
5.14 Epimutácie	97
5.15 Epigenetické mechanizmy variability pletivových kultúr	98
5.16 Nukleolárna dominancia.....	99
5.17 Paramutácie.....	100
5.18 Genómový imprinting (genómové značenie, genómové odtlačky)	101
6 Mendelistická genetika	105
6.1 Spätné kríženie	112
6.2 Testovacie kríženie	112
7 Génové interakcie.....	117
7.1 Epistáza	118
7.2 Komplementarita.....	120
7.3 Inhibícia.....	122
7.4 Kompenzácia	123
7.5 Duplicita alebo multiplicitné faktory	124
7.5.1 Duplicitné alely nekumulatívne s dominanciou.....	124
7.5.2 Duplicitné alely kumulatívne s dominanciou.....	125
7.5.3 Duplicitné alely kumulatívne bez dominancie	126
7.6 Dedičnosť kvantitatívnych znakov	128
7.7 Dedivosť	129
7.8 Pleiotropia.....	130
8 Dedičnosť pohlavia	133
8.1 Determinácia pohlavia	134
8.1.1 Chromozómová determinácia pohlavia	134

8.1.2 Základné systémy determinácie pohlavia	134
8.1.3 Pohlavie a pohlavné chromozómy rastlín	135
8.1.4 Iné mechanizmy determinácie pohlavia	137
8.1.5 Dedičnosť viazaná na pohlavné chromozómy	137
8.1.6 Dedičnosť priama a krížom pri väzbe na pohlavie	138
8.1.7 Znaky ovládané pohlavím	139
8.1.8 Znaky pohlavím ovplyvnené	139
8.1.9 Význam dedičnosti viazanej na pohlavné chromozómy v šľachtení rastlín	140
9 Genetika populácií	143
9.1 Populácia a jej charakteristika	143
9.2 Genetická štruktúra populácie	145
9.3 Dynamika populácií rastlinných druhov	148
9.3.1 Dynamika populácií samoopelivých rastlín	148
9.3.2 Dynamika populácií cudzoopelivých rastlín	150
10 Vázba génov, genetické mapy	153
10.1 Vázba génov v genetike rastlín	153
10.2 Genetické mapy a ich tvorba	160
11 Mutácie a mutačná premenlivosť	167
11.1 Typy mutácií a ich charakteristika	171
11.2 Etapy, efekt a využitie mutačného procesu	182
12 Mimojadrová dedičnosť	189
12.1 Dedičnosť mitochondriálna a plastidová	195
12.2 Mitochondriálny genóm a dedičnosť	196
12.3 Chloroplastový genóm a jeho štruktúra	199
13 Dedičnosť základných hospodárskych znakov a vlastností rastlín	203
13.1 Fenotypové znaky rastlín a fenotypizácia	204
13.2 Monogénne verus polygénne podmienené znaky a vlastnosti	205
13.3 Dedičnosť kvantitatívnych znakov	205
13.4 Heritabilita	207
13.5 Gény Zelenej revolúcie	208
13.6 Prístupy k identifikácii génov určujúcich úrodu	208
13.7 Transkripčné faktory	210
14 Pokročilé genetické technológie rastlín	215
14.1 Pokročilé genetické technológie rastlín	216
14.2 Editácia genómu	224

15 Genomika a bioinformatika.....	233
15.1 Genomika	233
15.2 Pangenomika.....	241
15.3 Agrogenomika	243
15.4 Bioinformatika, biologické databázy.....	243
15.4.1 Oblasť uplatnenia bioinformatiky	246
15.4.2 Význam genomických dát pre štúdie génov	246
16 Genofond poľnohospodárskych plodín.....	251
16.1 Biodiverzita.....	251
16.1.1 Genetická diverzita.....	252
16.1.2 Diverzita druhov	253
16.1.3 Diverzita ekosystémov.....	255
16.2 Agrobiodiverzita	256
16.3 Genetické zdroje rastlín pre výživu a poľnohospodárstvo	258
16.3.1 Formy genetických zdrojov	258
16.3.2 Konceptia kategórií genofondu poľnohospodárskych plodín	260
16.3.3 Hodnota genetických zdrojov rastlín pre výživu a poľnohospodárstvo	263
16.3.4 Dôvody uchovávaní a ochrany genetických zdrojov rastlín pre výživu a poľnohospodárstvo.....	265
16.3.5 Prehľad medzinárodných a národných aspektov ochrany genetických zdrojov rastlín pre výživu a poľnohospodárstvo	268
16.3.6 Hlavné spôsoby uchovávaní genetických zdrojov rastlín.....	273
16.3.6.1 Uchovávanie spôsobom <i>in situ</i>	274
16.3.6.2 Uchovávanie spôsobom <i>ex situ</i>	275